

College van Gedeputeerde Staten
Initiatief statenvoorstel

DATUM	Datum GS vergadering	NUMMER PS	PS2022BEM25
DOMEIN	Domein	COMMISSIE	BEM
STELLER	Erwin Kamp (Statenlid D66)	TELEFOONNUMMER	06-20617665
DOCUMENTUMNUMMER	Documentumnummer	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom

Onderwerp : Behoud en gebruik van de Trage Paden in de provincie Utrecht

Bijlage(n): 1. Gebruikte bronnen

Aan Provinciale Staten,

Gevraagd besluit

Provinciale Staten besluiten:

1. Uit te spreken, dat jaag- en kerkpaden (de 'Trage Paden') het waard zijn om onderzocht te worden in het kader van het cultuurhistorisch erfgoed van onze provincie;
2. Gedeputeerde Staten de opdracht te geven inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken van de Utrechtse Trage Paden door:
 - a. een onderzoek uit te voeren naar de Trage Paden waarbij een inventarisatie van de Utrechtse jaag- en kerkpaden wordt gemaakt;
 - b. op basis van het onderzoek de Trage Paden, voor zover dit nog niet het geval is, op te nemen in de Cultuur Historische Atlas (CHAT) van de provincie Utrecht;
 - c. een werkconferentie te organiseren met betrokken partijen met onder andere als doel inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor het behoud, onderhoud en gebruik van de Trage Paden;
3. Gedeputeerde Staten de opdracht te geven om, n.a.v. het verworven inzicht, Provinciale Staten een voorstel aan te bieden, over de wijze(n) waarop het mogelijk is de Utrechtse jaag- en kerkpaden te behouden, onderhouden en toegankelijk te maken en Provinciale Staten actief te betrekken bij de totstandkoming van dit voorstel.

Inleiding

Jaag- en kerkpaden zijn al eeuwenoud en verdienen het om beschermd te worden en behouden te blijven. Dit gebeurt nu niet. Daarom heeft D66 dit initiatiefvoorstel geschreven.

Waarom dit voorstel?

In de gemeente Utrechtse Heuvelrug is in 2016 een historisch kerkpad tussen Leersum en Doorn door een particulier op eigen initiatief verlegd. De gemeente heeft hierbij niet handhavend opgetreden. Op ditzelfde kerkpad is gedurende deze periode door een andere aanwonende particulier een lat gespannen om de openbare toegang te verhinderen. In een poging om met betrokkenen in gesprek te gaan over bijvoorbeeld het snoeien van overhangend groen, wordt door de gemeente en de grondeigenaren naar elkaar verwezen.

Er lijkt geen urgentie bij gemeenten te bestaan om cultuurhistorisch erfgoed, wat kerkpaden zijn, te behouden en open te houden voor iedereen. Op 26 april 2021 verscheen er een artikel bij RTV Utrecht¹ waarin eenzelfde problematiek rond jaagpaden wordt geconstateerd. Het probleem is hier dat jaagpaden eenzijdig worden afgesloten door particulieren en gemeenten hier niet of nauwelijks tegen optreden. Eerder schreef het AD een artikel op 28 juli 2017 met de kop 'Van alles mis met nieuw jaagpad langs de Vecht'² waarin ook de openbaarheid van het jaagpad onderwerp van gesprek is.

Historische infrastructuur is één van de provinciale erfgoedthema's in het door PS vastgestelde Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023. De provincie Utrecht richt zich daarbij vooral op drie iconische wegen: de Wegh der Weegen, de Route Impérial en de Via Regia. Voor overige historische infrastructuur, zoals voor jaag- en kerkpaden, heeft de provincie geen actief beleid³ geformuleerd. Het beleid hiervoor zit versnipperd en verborgen in allerlei andere beleidsvelden en onderwerpen. Door het ontbreken van actief beleid, worden jaag- en kerkpaden in onze provincie slecht onderhouden⁴ of dreigen zelfs verloren te gaan. Soms worden paden overwoekerd door groen, verlegd of zonder toestemming afgesloten door particulieren⁵.

Bij gemeenten ontbreekt het vaak aan kennis, financiën en tijd om aandacht aan de Trage Paden te besteden. De paden lopen over verschillende gemeentegrenzen waardoor een zekere afstemming, aandacht en urgentie ontbreekt. Omdat er geen integraal en overkoepelend beleid op dit terrein is, is er onduidelijkheid en willekeur. Kortom; de Utrechtse Trage Paden worden nu door niemand beschermd en onderhouden terwijl dit voor het behoud van het cultuur historisch erfgoed wel wenselijk is.

Vraagstelling

Op welke manier kan de provincie Utrecht ervoor zorgen dat de Trage Paden als belangrijk cultuur historisch erfgoed behouden en onderhouden blijven, openbaar toegankelijk zijn en gebruikt worden?

Doel

Doel van dit voorstel is om antwoord te geven op de vraag: Wat kan de provincie Utrecht doen om er voor te zorgen dat jaag- en kerkpaden behouden en onderhouden blijven, openbaar toegankelijk zijn en gebruikt worden? Dit voorstel steunt op drie pijlers:

1. Bewustwording

Er is aandacht voor Trage Paden in de provincie Utrecht. Provincie, gemeenten, particuliere eigenaren en andere belanghebbenden onderkennen de waarde van dit cultuur historische erfgoed. Waar mogelijk wordt in beleid en regelgeving het behoud en onderhoud afgestemd. Bewustwording draagt bij aan het voorkomen van het verdwijnen van Trage Paden.

¹ 'Historicus: Bescherm jaagpaden langs de Vecht als monument', RTV Utrecht, 26 april 2021: www.rtvutrecht.nl/nieuws/2173020/historicus-bescherm-jaagpaden-langs-de-vecht-als-monument

² 'Van alles mis met nieuw jaagpad langs de Vecht', Algemeen Dagblad, 28 juli 2017: www.ad.nl/utrecht/van-alles-mis-met-nieuw-jaagpad-langs-de-vecht-a08a7369/

³ Met actief wordt hier bedoeld: uitvoerend met inzet van mensen en middelen. De historische infrastructuur is wel een thema in het omgevingsgericht erfgoedbeleid. Met de CHAT informeert de provincie gemeenten en anderen hierover, en stimuleert de provincie gemeenten de historische infrastructuur te gebruiken in hun ruimtelijke plannen.

⁴ De provincie betaalt vrijwel nooit mee aan onderhoud van erfgoed. In incidentele gevallen wel aan onderhoud toeristische en recreatieve paden (Klompepad en paden recreatieschappen).

⁵ 'Historicus: Bescherm jaagpaden langs de Vecht als monument', RTV Utrecht, 26 april 2021: www.rtvutrecht.nl/nieuws/2173020/historicus-bescherm-jaagpaden-langs-de-vecht-als-monument

2. Kennis verzamelen en delen

In de afgelopen decennia zijn veel Trage Paden door ruilverkaveling en bebouwing verdwenen. Van de provinciale infrastructuur en dan vooral de geasfalteerde wegen bestaat een digitaal overzicht. Dit geldt in mindere mate voor Trage Paden. Niet alle paden zijn in kaart gebracht. We verzamelen door onderzoek gegevens over waar deze paden precies liggen en hoe oud ze zijn. Deze kennis wordt met gemeenten gedeeld om een goed overzicht te hebben waar Trage Paden precies liggen.

3. Overleg en afstemming met belanghebbenden

De provincie organiseert een werkconferentie met alle belanghebbenden over Trage Paden. Tijdens deze conferentie worden de mogelijkheden verkend en besproken waar het gaat om het behoud, onderhoud en gebruik van Trage Paden in onze provincie. Na een jaar wordt er met de belangstellenden geëvalueerd hoe de afstemming loopt, welke resultaten zijn bereid en wat eventueel nog verbeterd kan worden.

Juridische en andere relevante kaders

Omgevingsvisie

De bevoegdheden van de provincie bij de inrichting van de openbare ruimte zijn veelzijdig en verstrekkend. Op 10 maart 2021 stelden Provinciale Staten van Utrecht de Omgevingsvisie en de interim Omgevingsverordening vast. Hierin wordt onder meer bepaald hoe en op welke wijze de Provincie de publieke ruimte in de provincie wil inrichten en hiermee om wil gaan. Dit betreft naast bijvoorbeeld toekomstige bouwlocaties ook onze provinciale infrastructuur.

Cultureel erfgoed

Kerntaken van de provincie op het gebied van cultureel erfgoed zijn: het behoud door ontwikkeling van cultuurhistorische waarden van de leefomgeving (o.a. historische infrastructuur) en instandhouding van rijksmonumenten. Immaterieel erfgoed speelt een rol in het kader van publieksbereik.

Recreatie en Toerisme

In de Omgevingsvisie is opgenomen dat de provincie condities schept voor het behouden en versterken van een goede recreatieve structuur. De recreatieve structuur bestaat onder meer uit routenetwerken. Mogelijk kunnen de Trage Paden hier (gedeeltelijk) aan worden toegevoegd.

Met deze bevoegdheden heeft de provincie een aantal instrumenten in handen om actief invulling te geven aan het te voeren beleid als het gaat om Trage Paden.

Argumentatie

1. Er is nog nergens vastgelegd dat de jaag- en kerkpaden tot het cultuurhistorisch erfgoed van onze provincie behoren. Jaag- en kerkpaden passen binnen het erfgoedthema historische infrastructuur.
2. a. Er bestaat geen compleet overzicht in onze provincie waar precies jaag- en kerkpaden liggen en hoe de staat van onderhoud en toegankelijkheid van deze paden is. Daarvoor is het nodig om onderzoek te doen.
b. Door de Trage Paden na de inventarisatie op te nemen in de Cultuur Historische Atlas wordt erkend dat ze behoren tot het cultuurhistorisch erfgoed van onze provincie.

c. Door middel van een werkconferentie met betrokken partijen wordt meer inzicht gekregen over de mogelijkheden voor het behoud, onderhoud en gebruik van Trage Paden en de bevoegdheden die betrokken partijen m.b.t. het onderwerp hebben. Bijkomend voordeel van een werkconferentie is dat het bijdraagt aan de bewustwording en zichtbaarheid van het onderwerp.

3. Met het verworven inzicht over de Trage Paden (aantal, ligging, betrokkenen partijen, bevoegdheden van de partijen) kan een afweging en een voorstel worden gemaakt welke Trage Paden en op wat voor manier en door wie kunnen worden behouden, onderhouden en toegankelijk gemaakt kunnen worden.

Samenbrengen van bewustwording, kennis en overleg (afstemming van mogelijkheden) van het te voeren beleid rond jaag- en kerkpaden:

- Er is nu geen provinciale visie op het behoud van deze paden voor de toekomst;
- Jaag- en kerkpaden zijn onderhevig aan de willekeur van grondeigenaren door ze eenzijdig af te sluiten of geheel niet of slecht te onderhouden;
- Jaag- en kerkpaden vervullen een toeristische en recreatieve functie in onze provincie.

Kanttekeningen:

- De provincie Utrecht is niet in juridische zin eigenaar van de grond waarover de jaag- en kerkpaden lopen. Dat zijn vaak particulieren en/of gemeentelijke overheden. Dit kan de directe zeggenschap over bijvoorbeeld het uitvoeren van onderhoud moeilijk maken;
- Gemeenten kunnen het als lastig en bemoeizuchtig ervaren dat de provincie zich inspant voor het behoud en onderhoud van jaag- en kerkpaden;
- Gemeenten/particulieren kunnen een financieel beroep op de provincie doen wanneer zij stelt dat jaag- en kerkpaden belangrijk cultuurhistorisch erfgoed in de provincie Utrecht zijn.

Doelen en indicatoren en effecten op brede welvaart

Dit initiatief voorstel en het vervolg daarvan draagt bij aan de volgende beleids- en meerjarendoelen uit de Programmabegroting 2022 van de provincie Utrecht.

- 7.2 De mate van behoud, de benutting en de beleving cultureel erfgoed is hoog
 - 7.2.1 De kwaliteit van de leefomgeving is versterkt met cultuur en erfgoed zodat mensen zich hier thuis voelen
 - 7.2.3 Het beheer van Utrechts erfgoed is effectiever en efficiënter, de promotie richt zich op zo breed en divers mogelijk publiek
- 8.5 De bezoekerseconomie is sterk en de toeristisch recreatieve structuur wordt beter benut
 - 8.5.2 Recreatievoorzieningen zijn kwalitatief sterker en worden beter gebruikt
 - 8.5.3 De samenwerking tussen partners in de regio is sterker

Participatie

Bij het opstellen van dit initiatiefvoorstel zijn de ambtelijke organisatie en enkele Statenleden nauw betrokken geweest. Ook is er contact geweest met verschillende belangenorganisaties zoals de Stichting Wandelnet, Routebureau, Landschap Erfgoed Utrecht, recreatieschappen en de Vereniging TeVoet. Bij de uitwerking van dit initiatief Statenvoorstel zal voor de inventarisatie (het onderzoek en de werkconferentie) samenwerking worden gezocht met de betrokken gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties en (groot)grondeigenaren. Tevens zullen zij betrokken worden bij de totstandkoming van het Statenvoorstel.

Financiële consequenties

Dit initiatiefvoorstel heeft geen financiële consequenties. Het onderzoek, de werkconferentie en het opnemen van de Trage Paden in de CHAT kan gefinancierd worden uit het Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023 (budget omgevingsgericht erfgoedbeleid 2022) N.a.v. van het verworven inzicht komt GS met een Statenvoorstel voor het behoud, onderhoud en toegankelijkheid van de Trage Paden. Daaraan zullen naar verwachting structurele financiële consequenties zijn verbonden.

Vervolg

Na het besluit zal GS aan de slag gaan om d.m.v. een onderzoek en een conferentie meer inzicht te krijgen in de Utrechtse Trage Paden. Op basis daarvan komt GS met een Statenvoorstel waarin wordt aangegeven hoe de Utrechtse Trage Paden behouden, onderhouden en toegankelijk gemaakt kunnen worden. En welke kosten daarmee zijn gemoeid. GS zal de Staten hier actief bij betrekken. Het Statenvoorstel wordt in het vierde kwartaal van 2022 verwacht.

Besluit

Besluit op 11 mei 2022 tot vaststelling van het Statenvoorstel Behoud en gebruik van de Trage Paden in de provincie Utrecht

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 11 mei 2022

Overwegende dat:

- De jaag- en kerkpaden (Trage Paden) belangrijk cultuurhistorisch erfgoed van de provincie Utrecht zijn die behouden moeten blijven en openbaar toegankelijk moeten zijn.

Besluiten:

1. Uit te spreken, dat jaag- en kerkpaden (de 'Trage Paden') het waard zijn om onderzocht te worden in het kader van het cultuurhistorisch erfgoed van onze provincie;
2. Gedeputeerde Staten de opdracht te geven inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken van de Utrechtse Trage Paden door:
 - a. een onderzoek uit te voeren naar de Trage Paden waarbij een inventarisatie van de Utrechtse jaag- en kerkpaden wordt gemaakt;
 - b. op basis van het onderzoek de Trage Paden, voor zover dit nog niet het geval is, op te nemen in de Cultuur Historische Atlas (CHAT) van de provincie Utrecht;
 - c. een werkconferentie te organiseren met betrokken partijen met onder andere als doel inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor het behoud, onderhoud en gebruik van de Trage Paden;
3. Gedeputeerde Staten de opdracht te geven om, n.a.v. het verworven inzicht, Provinciale Staten een voorstel aan te bieden, over de wijze(n) waarop het mogelijk is de Utrechtse jaag- en kerkpaden te behouden, onderhouden en toegankelijk te maken en Provinciale Staten actief te betrekken bij de totstandkoming van dit voorstel.

w.g.

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters

Bijlage 1

Gebruikte bronnen:

1. 'Van alles mis met nieuw jaagpad langs de Vecht', Algemeen Dagblad, 28 juli 2017:
www.ad.nl/utrecht/van-alles-mis-met-nieuw-jaagpad-langs-de-vecht~a08a7369/
2. 'Historicus: Bescherm jaagpaden langs de Vecht als monument', RTV Utrecht, 26 april 2021:
www.rtvutrecht.nl/nieuws/2173020/historicus-bescherm-jaagpaden-langs-de-vecht-als-monument
3. Stortelder A. en Molleman G., 1998, Binnendoor en Buitenom, Stichting Kerkepaden Zieuwent & KNNV Uitgeverij
4. Wandelnet & LandWerk, 2012, Special - Wandelen op boerenlandpaden,
5. www.wandelnet.nl
www.boerenlandpad.nl